

CZAROWNICA (66) sb f

-a- (46), -ã- (6); -a:-ã- *KrowObr* (5 : 5), *BielKron* (8 : 1); o oraz końcowe a jasne.

sg N czarownica (27). ◇ G czarownicy (6). ◇ D czarownicy (1). ◇ A czarownicę (4). ◇ I czarownicą (1). ◇ V czarownico (1). ◇ pl N czarownicy (12). ◇ G czarownic (3). ◇ D czarownic(o)m (2) *KrowObr*, *KlonWor*, czarownicâm (1) *RejZwierc*. ◇ A czarownicy (3). ◇ I czarownicami (3). ◇ V czarownice (1). ◇ sg G a. pl A czarownice (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVII – XVIII w.*

Kobieta uprawiająca czary, mająca moc rzucania uroków; kuglarka; jędza; *praestigiatrix Mymer*¹, *BartBydg*, *Cn*; *lamia Mącz*, *Calep*, *Cn*; *saga Mącz*, *Calep*; *malefica*, *pharmaceutria*, *trivenefica*, *venefica Mącz*, *Cn*; *incantratrix BartBydg*; *haruspica*, *pythonissa Mącz*; *tymbades (pl) Calep*; *divinipotens*, *mulier volatica*, *piatrix*, *praecantrix*, *striges*, *Thessala mulier Cn (66)* : *Mymer*¹ 35v; *BartBydg* 73, 122 b; Oddzyaliwayą zaſzie then czar thak, wzyącz yayą wdzyen lzwyąthego yana, gorcziczą, a myodu y krefzicz krową przeſz wſſythko czyało na krzyſz y mowycz Czarownyczo drzewyey thy mey krowye vzithku nyeodymyeſch *LibMal* 1544/86, 1544/86; Iako to zeliczko ieſt iedno iadowite á drugie gorzkie/ tako teſz wam Czarownice aby było tak iadowitho y gorzko od mego bydła pożyteczku. *LudWieſ* B3v, B3v; *SeklKat* D4, D4v; Papierz ieſt tzarownicą naiwyſſzą między tzarownicami. *KrowObr* 68v *marg*, 68v [3 r.], 92v, Tt3 [2 r.]; A takieſz y on Saul co był w roſpacz przyſzedł/ Ze y do czarownice wnet nieborak wyſzedł. *RejWiz* 132v; *Leop Is* 57/3; Błaźni/ ſzaleni/ pijánice/ czarownice w powadze będą. *BielKron* 136, 25v, 54v, 318v, 469, 471v; Circe, Dziewká Słoneczná/ y Perſis Silna czárownicá. *Mącz* 54b; *Lamia*, *Nocna yędzá Matólká/ nocne ſtráſzidło/ Duch albo czárownicá. Mącz* 183b, 17b, 116c, 156c, 204a, 205c (12); *RejAp* 154v *marg*, Dd3; *RejPos* 115v; Zaſz ią żywo wieſć mamy Bogu w vđdzienicy/ Gdyż iuż dawno czás s ſwiátá ſtárey czárownicy. *HistLan* B3v; W imię trzech Boſkich ſtanow káźdego krzćić kazał. Teraz ty czárownicam ſłowá przywłaſzczáią/ Tylko iáko ná Wioſnę Gęſi zánarzáią. *RejZwierc* 250, 42v; Toſz czynią owi co ſię do czárownic y czárow po pomoc vćiekáią *SkarŻyw* 173, 36; *Calep* 579b, 937b, 1096a; Potym go czárownicá w koćieł wrzácéy wody Wrzuciła między źioła *KochFrag* 21; *GoſłCast* 37, 62; Czárownicá to Medeá ſpráwiła/ Ze go tą złotą wełną nábáwiła. *KlonFlis* C4v; *KlonWor* 29.

Wyrażenie: »piekielna czarownica« (2): *BielKron* 26v; *BElerophá* chwalono wielce być mężnego/ Powiádáiąc o koniu według myſli iego/ Ná którym on piekielne czarownice pobił/ Tákze y nieprzyiaciół inſzych wiele gromił *PaprPan* M3.

Szeregi: »czarownice albo (i) czarnoksiężnicy« [szyk 2 : 1] (3): Thámże ieſtſtze drugie krefłanie tznienie ſwiecą/ po trzykroć nád oną wodą/ iákoby iácy Pogáni/ Czárnokzięźnicy/ álbo iákie tzarownice. *KrowObr* 73, 121v; *Carmen* ſignificat Czáry nieyákie/ záklęcie/ ktorego czárownice/ álbo czárnoxieźnicy vżywáją. *Mącz* 38d.

»czarownica albo czarownik« (1): Z Dopuſzczenia Bożego może Czárt/ oczy ludzkie [!] mamić/ ſzkody ludziom czynić/ y trudnoſci/ y niemocy przez naczyńie ſwoie Czárownice álbo czárowniki zádawác *SkarŻyw* 36.

»wieszczka (a. wieszczek) i (a) czarownica« [szyk 2 : 1] (3): Szukaycie mi czárownice y wiefzczkow (bo był pobił y popalił wiefzczki y czárownice Saul [...]) *BielKron* 67v; *Abowiem* teſz tám były

niewiały w tej lekcji rozliczne wiedzki a czarownice za czarow onych/ ktore zwodziły lud Pánki.
RejAp 30v.

»czarownica, (a) złośnica« [*szyk 1 : 1*] (2): Toć teras flyfe złośnicę Day ią Dyablu czarownicę,
RejKup i3; A tak fluznie ta czarownicá a ta złośnicá pośpołu y s tym kámieniem ma być záthracona
a práwie iáko w morze wrzucona. *RejAp* 154v.

»(złośnica), zwodnica, (a) czarownica« (2): *GlabGad* 05; Pośpolicie złośnice/ zwodnice a
czarownice tak tráca/ vwiązawły iey kámién v lzyie. *RejAp* 154v.

Synonimy: czarnoksiężnica, jędza, kuglarka, mierzienica, praktykarka, wieszczka, wieszczka, wroźka, złośnica, zwodnica.

Cf **ARCYCZAROWNICA**

ZZa